

ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಪಾಚೀನ ಭಾರತ ಕಥಾವಾಚ್ಯಯದ ತೌಲನಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಚಿರುಪರಿಚಿತವಿರುವಂತೆ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಂಜನ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆ, ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಆಕರ್ಷಕವೂ ಮಹತ್ವದ್ದೂ ಆಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಈ ವಸ್ತುವಿನ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯಾಗಲಿ ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಲಿ ಇನ್ನೂತನಕ ಸೂರಿಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗ ಪರಿಶೀಲನೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಮಂಡಿಸಿದ್ದುಂಟು.^೧ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ನನ್ನ ಮುಂದುವರಿದ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡ ಅಧಿಕೃತ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಸಂಪ್ರಬಂಧವಿದು.^೨

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಇತರ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಚಾರುದತ್ತನು ಕಥೆಗೆ ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳಿವೆ; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಗಳಿವೆ. ಈ ಕಥೆಯ ಉಗಮ ವಿಕಾಸಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರೆ ಅದರ ಬೇರುಗಳು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯಿರುವ ಈ ಕಥೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ಕಡೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಗಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಗಳಿಸಿತ್ತು.

ಅ. ಭಾರತದ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಾಗಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮೊದಲು ನೆನಪಿಡಬೇಕಾದ ಮಾತು.

ಆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಅಂಶ: ಈ ಕಥೆ ಬೌದ್ಧಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಾನುರಾಗ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅಶ್ವಘೋಷನ ಅನುಪಲಬ್ಧ ನಾಟಕ ಅಪವಾದದಂತಿದೆ.^೩

೧. ಮೂರನೆಯ ಅಂಶ: ಈ ಕಥೆಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ.; ಒಂದು ಜೈನ, ಇನ್ನೊಂದು ಅಜೈನ. ಇವೆರಡರಲ್ಲೂ ಒಳಪ್ರಭೇದಗಳೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಈ.ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಶ: ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಆರಂಭದ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಜೈನ-ಅಜೈನಗಳೆಂಬ ಕವಲೊಡೆದಿತ್ತು; ಈ ಎರಡು ಸಮಾನಾಂತರ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಜೈನೇತರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥಾವಸ್ತು ಒಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು: ಆರೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಈ ಕಥೆಗೆ ದೋಹದ ಕ್ರಿಯೆ ಎಸಗಬಲ್ಲ ಕವಿವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಸಿಂಚನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಉ.ಐದನೆಯ ಅಂಶ : ಜೈನ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥಾವಲ್ಲರಿ ಶತಮಾನದಿಂದ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ, ಕವಿಯಿಂದ ಕವಿಗೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆಯುತ್ತ ನವನವೋಲ್ಲೇಖಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿರಂಜೀವ ಕಳೆಯಿಂದ ದಾಂಗುಡಿಯಿಟ್ಟಿದೆ.

ಊ. ಆರನೆಯ ಅಂಶ: ಜೈನಕವಿಗಳು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಅದೆಷ್ಟು ಪೋಷಿಸಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದರೆ, ಜೈನೇತರ ಕವಿಗಳು ಕೂಡ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು.

ಪ್ರಬಲ ಸಾಕ್ಷ್ಯಧಾರಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾಗುವ ಈ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ತಲಪಲು ಬೇಕಾದ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಮಗ್ರಿಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಲಗ್ನಿ ಹಾಕುವ ಮೊದಲು ಜೈನ-ಅಜೈನ ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯವಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನುಬಂಧ ೧-೨ರಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಅತಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ; ಇಲ್ಲಿನ ವಿಸ್ತೃತ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಕರವಾಗಿರುವ ಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚಾರುದತ್ತ ಕಥಾಪ್ರಭೇದವನ್ನು, ಆಸಕ್ತರಾದ ಸಂಶೋಧಕರು, ಆಯಾ ಮೂಲಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವರವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ತುಂಬ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಕಥಾಸಾರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಆಜ್ಞೆ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದುಬಂದಿರುವ ಈ ಕಥೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿರುವುದು ಭಾಸ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರಕರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ. ಚಾರುದತ್ತನು ದೃಗ್ಗೋಚರ ನಾಗುವುದು ಈ ನಾಟಕಗಳ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ; ಆದರೂ, ಇದರ ಅಂಕದ ಪರದೆ ಇನ್ನೂ ಮೊದಲೇ ಅನವ್ಯತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಅಷ್ಟಾಗಿ ವಿದ್ವಲ್ಲೋಕ ಪರಿಣಿಸಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಯಾನ ಬೌದ್ಧನಾದ ಅಶ್ವಘೋಷನ ಮೂರು ರೂಪಕಗಳ ಚೂರು ಪಾರುಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಕುಷಾನ ರಾಜರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೨-೩ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ, ಮಸಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ತಾಳೆಗರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಗಳ ನಾಟಕ ತುಣಕುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಸ-ಶೂದ್ರಕರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ ಒಂದು ನಾಟಕವಿದೆ. “ಇದರಲ್ಲಿ ಮಗಧವತಿ (ವೇಶ್ಯೆ), ಕೋಮುದಗಂಧ (ವಿದೋಷಕ), ಸೋಮದತ್ತ (ನಾಯಕ?), ಧಾನಂಜಯ (ರಾಜ ಪುತ್ರ?), ಗೋಬರಂ (?) ಮುಂತಾದ ವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕದಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾನ, ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರಗಳು ‘ಪ್ರವಹಣ’ (ಗಾಡಿ) ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.ಆದರೆ ಇದೂ ಮಿಕ್ಕ ನಾಟಕಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ‘ಚಾರುದತ್ತ’ ನಾಟಕವು ‘ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತ’ ಎಂದೇ ವಿಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ಅಪೂರ್ಣ ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಕಥೆಯ ಓಟ ವೇಗವಾಗಿದೆ, ಘಟನಾವಳಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದೆ. ಭಾಸನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ, ಶೂದ್ರಕನಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೂ ಸಮಾನ. ಸ್ಥಾನ. ಭಾಸನ (ದರಿದ್ರ) ಚಾರುದತ್ತ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರಕನ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ನಾಟಕಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದಿದೆ.^೧ ಭಾಸನ ನಾಟಕ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಗಿತಾಯ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಚಾರುದತ್ತ- ವಸಂತಸೇನೆಯರ ಗಂಭೀರವಾದ ಪ್ರಣಯ ಪಲ್ಲವಿಸುವ ವಿವರ, ಈಗ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಚಾರುದತ್ತನ ದಾನಗುಣ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ. ಭಾಸನ ಕಾಲ ಕೂಡ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಖಚಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.^೨

ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಥೆಯುಳ್ಳ ರೂಪಕ (ಪ್ರಕರಣ) ವೇ ಶೂದ್ರಕನ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ; ಇದು ಹತ್ತು ಅಂಕಗಳ ನಾಟಕ. ^೯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ-ವಸಂತಸೇನೆಯರ ಪ್ರಣಯದಂತೆ ಆರ್ಯಕ-ಪಾಲಕರಿಗೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜಕೀಯ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಆಧಿಕಾರಕ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಬಾಧಕವಾದ ಹಾಗೆ ನವಿರಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ^{೧೦} ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕದ ಚಾರುದತ್ತನು ಧೀರಶಾಂತನಂತೆಯೂ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಪ್ರಣಯಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಳಂತೆಯೂ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಶೂದ್ರಕನ ನಾಟಕ ಸಂವಿಧಾನ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಶಕಾರನ ಪಾತ್ರಅಪೂರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಚಾರುದತ್ತನು ಚಿಕ್ಕಮಗ ರೋಹಸೇನನು ತನಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಗಾಡಿ-ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ -ಬೇಡವೆಂದೂ ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯೇ ಬೇಕೆಂದೂ ಹಟ ಹಿಡಿದ ಸಂದರ್ಭ (ಆರನೇ ಅಂಕ) ವೇ ಈ ನಾಟಕದ ಹೆಸರಿಗೆ ಔಚಿತ್ಯ ತಂದ ಘಟನೆ. ಹೃದಯ ಡವಗುಟ್ಟುವಂಥ ನಾಟಕೀಯ ಘಟನಾವಳಿ ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ತಿರುವುಗಳಿವೆ.

ಶೂದ್ರಕನ ಈ ನಾಟಕ ಭಾಸನ ನಾಟಕದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಬಲ್ಲಿದರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.^{೧೧} ಭಾಸಶೂದ್ರಕರ ನಾಟಕ ನಡೆಯುವ ನಗರ ಉಜ್ಜಯಿನಿ. ಈ ನಾಟಕಗಳ ನಾಯಕಿ ವೇಶ್ಯೆ ವಸಂತಸೇನೆ: “ ವೇಶ್ಯೆಯಾದರೂ ಅವಳು ಸಂಪನ್ನೆ, ಘನವಂತೆ, ಗುಣಗೌರವ ಪಕ್ಷಪಾತಿನಿ: ಅದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಬ್ಬ ಗುಣವಂತನಾದ ಬಡವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳು. ಪ್ರಣಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಅಪರೂಪ. ಸ್ತ್ರೀ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಿ ಬೀಳಾಗುವ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದು.

ರತ್ನಾವಳಿ ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇದರ ನಾಯಕರು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕಾದದಿಲ್ಲ, ಕೈ ಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮೆಚ್ಚಿಬಂದ ಉಪಪತ್ತಿಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಅಕತಂಗಿಯರಂತಿರುವರು. ” ^{೧೨} ಭಾಸ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರಕರ ನಾಟಕಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ

ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿವೆಯೆಂಬ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ವಸ್ತುವಾಗಿ ಈ ನಾಟಕಗಳ ಅಧಿಕಾಂಶ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕೂಡ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿ ಆಧಾರ : ಶೂದ್ರಕ ಯಾವ ಕಾಲದವನೆಂಬುದೂ ವಿವಾದದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಎಂಬುದು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.^{೧೩}

ಭಾಸ-ಶೂದ್ರಕರ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತ ನಾಟಕಗಳ ವಸ್ತು ಯಾವ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಈ ನಾಟಕದ (ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ) ವಸ್ತುವಿಗೆ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯೇ ಮೂಲವಿರಬಹುದು. ಚಾರುದತ್ತ- ವಸಂತಿಲಕೆಯರ ಕಥೆಯೂ ಪಾಲಕರಾಜನ ವೃತ್ತಂತವೂ ಜೈನರ ಹರಿವಂಶ (ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ) ದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಮೂಲವಾಗಿರಲಾರದು” ಎಂದು ಎ.ಆರ್. ಕೃ ಸಣ್ಣ ಆಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಬೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ^{೧೪} ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆ ಕುರಿತು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಚಾರುದತ್ತಕಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದುಂಟು. ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳಷ್ಟೇ ಮಹಾಪುರಾಣವೂ ಬೃಹತ್ಕಥಾವೂ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳು. ಪೈಶಾಚೀ (ಪೈಶಾಚಿ, ಪೈಶಾಚಿಕ, ಪೈಶಾಚಿಕೀ) ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾದ ಗುಣಾಡ್ಯಕವಿಯ ಕೃತಿ ಅನುಪಲಬ್ಧ. ಆತನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯನ್ನು ದುರ್ವಿನೀತನೆಂಬ ಗಂಗರಾಜನು ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೈಶಾಚೀ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ^{೧೫} ದುರ್ವಿನೀತನ ‘ವಡ್ಡ ಕಥೆ’ ಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಗುವೇಳಿರ್ ಎಂಬ ಜೈನ ಲೇಖಕನು ‘ಪೆರುಂಗತ್ಯೆ’ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ನರವಾಹನದತ್ತ, ಉದಯನಗರ ಕಥೆಗೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಿದೆ. ^{೧೬}

ಭಾಸ, ದಂಡಿ, ಬಾಣ, ಸುಬಂಧು, ಹರ್ಷ, ಉದ್ಯೋತನ ಸೂರಿ, ಜಿನಸೇನ, ಸೋಮದೇವ ಸೂರಿ, ಧನಪಾಲ, ಹೇಮಚಂದ್ರ-ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೇಖಕರು ಗುಣಾಡ್ಯನಿಗೂ ಬೃಹತ್ಕಥೆಗೂ ಗೌರವ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಕೃತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಿತ್ತು. ಬುಧಸ್ವಾಮಿಯ ಬೃಹತ್ಕಥಾಶ್ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ (ಸು. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ ಬೃಹತ್ಕಥಾ-ಮಂಜರೀ

(೧೦೨೯-೧೦೬೪) ಮತ್ತು ಸೋಮದೇವನ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ (೧೦೬೩-೧೦೮೧) ಈ ಮೂರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳು ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅನುವಾದಗಳೆಂದು ಗೃಹೀತವಾಗಿವೆ.^{೧೭} ಇವು ಮೂರೂ ಕಾವ್ಯಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತನಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಇವಕ್ಕೆ ಮೂಲಗ್ರಂಥ ಮಾತ್ರ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸ ಜಿನಸೇನ ಗುಣಭದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾದ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಕಾಲವಿಚಾರ ಚರ್ಚಾತೀತವಲ್ಲ; ೧ ರಿಂದ ೬ ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದೆ.^{೧೮} ಅಶ್ವಘೋಷ (?), ಭಾಸ, ಶೂದ್ರಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದು ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಬೃಹತ್ಕಥಾದ ಗುಣಾಡ್ಯನು ೧-೨ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಪ್ರಾಚ್ಛರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.^{೧೯}

ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಪಾಠಪರಂಪರೆಯೆಂದು, ಮೂಲವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೋಲುತ್ತದೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಕಾವ್ಯ 'ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ'. ಜರ್ಮನಿಯ ಕೀಲ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ (ಜೆ.ಸಿ) ಜೈನ್ ಅವರ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಸಂಶೋಧನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ, ಬೃಹತ್ಕಥಾಮಂಜರಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಕೃತ (ಅ) ಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳ ಸಂವಾದಿ ಕಥಾಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸುತ್ತ ಸಿದ್ಧಪರಿಸಿರುವ ಡಾ || ಜೈನರ 'ದಿ ವಸುದೇವ ಹಿಂಡಿ' ಯು ಪ್ರಸ್ತುತ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ.

'ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ: ಇದರ ಲೇಖಕನು ಸಂಘದಾಸಗಣಿವಾಚಕ. ^{೨೦} ಹನ್ನೆರಡು, ಕೆಲವು ತಾಳೆಯೋಲೆಯೂ ಸೇರಿ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರೂ ೨೯ ಲಂಬಕಗಳಿರುವ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ (ಖಂಡ 1) ೧೧,೦೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦ರಷ್ಟು ದೊರೆತಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ವಿವೇಚನೆಯಾದ ಚಾರುದತ್ತಕಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಕೂಡ ಕಳೆದು ಹೋಗಿವೆ. ^{೨೧}

ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯ ಎರಡನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ೭೧ ಲಂಬಕಗಳೂ ೧೭,೦೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ಧರ್ಮಸೇನಗಣಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ^{೨೩} ಅಂದರೆ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯು ೨೮ ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯ.

ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಜೈನ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಆಗಿದೆ. ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯನ್ನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹೆಸರಿಸಿರುವುದು ಜಿನಭದ್ರಗಣಿ ಕ್ಷಮಾಶ್ರಮಣನ ಷಣ್ಮವತೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ: ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೧೦. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೈನ್ ಕೊನೊ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ 'ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ ೭೦೦ರ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾಗಿರ ಬೇಕು' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ^{೨೪} ಲುಡ್‌ವಿಗ್ ಆಲ್ಫ್ರೆಡೊಫ್, ಜೆ.ಸಿ.ಜೈನ್. ಹೀರಾಲಾಲ್ ಜೈನ್ ಮೊದಲಾದವರು ಅಂತರ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಘದಾಸಗಣಿವಾಚಕನ 'ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ' ಪ್ರಾಕೃತ ಕೃತಿಯ ಕಾಲ ಪ್ರಾಚೀನತವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಾಚೀನತರ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀ ಪ್ರಾಕೃತದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ, ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ, ಪ್ರಾಯಃ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಜೆ.ಸಿ.ಜೈನ್ ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ^{೨೫}

ಸಂಘದಾಸಗಣಿವಾಚಕನ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ೧೨೬ ರಿಂದ ೧೫೫ ನೆಯ ಭಾಗಗಳವರೆಗೆ, ನೂರಾರು ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ವಸುದೇವನು ವಿವಾಹಮಂಟಪ ಹೊಕ್ಕು ಸ್ವಯಂವರ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಣಾವಾದನ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಗಂಧರ್ವದತ್ತಾಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಆಖ್ಯಾನ ತಾನೇ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ವಿಸ್ತಾರ ವೈಭವ ಸ್ವಂತ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಜೆ.ಸಿ. ಜೈನ್ ಅವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೫ ಪುಟದಷ್ಟು ಈ ಕಥೆ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ^{೨೬} ಬೃಹತ್ ಕಥಾಶ್ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ (ಬುಧಸ್ವಾಮಿ) ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುದಾಸ,

ನರವಾಹನದತ್ತ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಸುದೇವ ಹಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ, ವಸುದೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿವೆಯೇ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದ ಕಥಾವಿವರಗಳು ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹಾಗೇ ಇವೆ. ^{೨೭} ಪುನ್ನಾಟಸಂಘದ ಜಿನಸೇನರ ಹರಿವಂಶಪುರಾಣಕ್ಕೂ ದೇವೇಂದ್ರಸೂರಿಯ ಕೃಷ್ಣಚರಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಕಾವ್ಯಗಳಿಗೂ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ ಸ್ತೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ; ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲಮಾತೃಕೆಯೆನಿಸಿದೆ. ^{೨೮}

ಚಾರುದತ್ತ-ವಸಂತಸೇನಾರ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗ, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಸಂವೇದನೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಳೆಯೊಬ್ಬಳು ಆದರ್ಶ ಗರತಿ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತಳಾಗುವ ಅಪೂರ್ವ ನಿದರ್ಶನ-ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೂ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಉದ್ದೀಪಿಸಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವೇಕು: ಈ ಜನಾದರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನಪದರು ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಹಾಡು ಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು: ಇಂಥದೊಂದು ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರ ಬೇಕು: ಈ ಕಥೆ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ಕಡೆ ಬೃಹತ್ಕಥೆ ಮೂಲಕವೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅಶ್ವಘೋಷ ಭಾಸ ಶೂದ್ರಕರ ಮೂಲಕವೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಜೈನಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಪ್ರಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿರಬೇಕು ಹೀಗೆ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಚಾರುದತ್ತನ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ, ಒಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಎರಡು ತುದಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅಶ್ವಘೋಷ ಭಾಸ ಶೂದ್ರಕರು ಉತ್ತರ ಧ್ರುವದಲ್ಲಿ; ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯ ಲೇಖಕರು ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವದಲ್ಲಿ , ಜೈನ ಪರಂಪರೆ ಪೂರ್ತಿ ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಂದಿವರಿದಿದೆ: ನೆನಪಿಡಬೇಕಾದ, ಒಂದು ಸಮಾನ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ವಿಷಯ; ಮೇಲಿನ ನಾಟಕಗಳು ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯು ಪ್ರಾಕೃತಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿವೆ. ಚಾರುದತ್ತನ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗವನ್ನೂ ವಸಂತಸೇನಾ ಪ್ರಕರಣವನ್ನೂ ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ಪ್ರವಾಸ

ಕಥನವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ-ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಜೈನ-ಅಜೈನ ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಅನುಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.^{೨೯}

ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ: ಚಾರುದತ್ತನು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ-ಅಜೈನ ಎಂಬ ಎರಡು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಾಠ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿವೆ; ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಸಿಗುವ ವಿಪುಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ಉಪಯುಕ್ತ, ಮೂಲಕಥೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇವೆರಡು ಕಥಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ-ಅಸಮಾನ ಅಂಶಗಳಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ಚರಿತೆಯ ಕಾಳುಗಳ ಬಿತ್ತನೆ, ಮೊಳಕೆ, ಚಿಗುರುವಿಕೆ, ಹದವಾಗಿ ಅಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಮೈತಳೆದದ್ದು-ಇದರ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆಧಾರಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ: ಅವನ್ನು ಕಾಲ ಕ್ರಮಾಧಾರದಿಂದ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಜೈನ ವಾಚ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಆರಾಧನಾ' ಗ್ರಂಥ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸಿದೆ.^{೩೦} ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಆರಾಧನಾ, ಮೂಲಾರಾಧನಾ, ಭಗವತೀ ಆರಾಧನಾ, ಬೃಹದಾರಾಧನಾ ಎಂಬ ಇತರ ರೂಢಿಯ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ.^{೩೧} ಇದರ ಲೇಖಕನೂ ಸಹ ಶಿವಾರ್ಯ, ಶಿವಗುಪ್ತ, ಶಿವಕೋಟಿ, ಶಿವಭೂತಿ, ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ಸಿವಜ್ಞ, ಶಿವಕೋಟಿ ಮುನಿ-ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಮಾನ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.^{೩೨} 'ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಹುತರ ಕ್ರಿ.ಶ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿರಬೇಕು'^{೩೩} ಎಂದು ಹೀರಾಲಾಲ್ ಜೈನ್, 'ಕುಂದಕುಂದರಿಂದ ಶಿವಾರ್ಯನೇ ಹಿರಿಯನಾಗಿರುವುದೂ ಸಂಭಾವ್ಯ' ಎಂದು ಆ. ನೇ. ಉಪಾಧ್ಯೆ^{೩೪} ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಯಃ ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದವನಾದ ಈ ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನೊಂದು ಗಾಹೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಚಾರುದತ್ತನ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ಸಾರವನ್ನು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ:

ಜಾದೋ ಹು ಚಾರುದತ್ತೋ ಗೋಟ್ಯೇ ದೋಸೇಣ ತಹ ವಿಣೇದೋ ವಿ
ಗಣಿಯಾಸತ್ತೋ ಮಜ್ಜೇಸತ್ತೋ ಕುಲದೂಸು ಯ ತಹಾ || ೩೫

ಗಾಥಾರ್ಥ: ಚಾರುದತ್ತನ ಶ್ರೇಷ್ಠಿಯು ವಿನಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಂಗತಿಯ
ದೋಷದಿಂದ ವೇಶ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದನು, ಮದ್ಯಪಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದನು, ಮತ್ತು ತನ್ನ
ಕುಲದವರ ದೂಷಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು.

ಮೂಲಾರಾಧನಾ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಚಾರುದತ್ತವ ಕತೆ
ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಗಾಥೆ ಸಾಕ್ಷಿ: ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸು.
೩-೪ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಂಘದಾಸಗಣಿ ವಚಕನ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ.
ಇವುಗಳೊಂದಿಗೇನೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಪೂರಕ ಪುರಾವೆಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನಾಗಮ
ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಗುವ ಸಂವಾದಿ ಕಥೆಯಿರುವ ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಆಕರಗಳು: i) ಆಚಾರಾಂಗ ಚೂರ್ಣ^{೩೬};
ii) ಶ್ರೀಲಾಂಕನ ಸೂತ್ರ ಕೃತಾಂಗ ವೃತ್ತಿ^{೩೭}; iii) ಸೂತ್ರ ಕೃತಾಂಗ ಚೂರ್ಣ^{೩೮}.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ವರ್ತಕಶ್ರೇಷ್ಠನು ವೇಶ್ಯೆಯಿಂದ ಆಸ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ
ಸೋದರಮಾವನೊಂದಿಗೆ ಸುವರ್ಣಭೂಮಿಯ ತನಕ ಸಂಚಾರ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು-ಈ ವಿನರಗಳು
ಮೇಲಿನ ಆಗಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಮೂಲಾರಾಧನೆಯ
ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆನೆಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಹರಳುಗೊಂಡಿರುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯು ಆಗಮಕಾರರ ಅಂಗಿಕಾರದ
ಮುದ್ರೆ ಹೊತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪುಷ್ಟಿ ವಸುನಂದಿಯ
ಶ್ರಾವಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ: ಆ ಕೃತಿಯ ಏಳು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತವ್ಯಸನ ದೋಷಗಳನ್ನೂ, ಆ
ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ,

ವೇಶ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಸರ್ವತ್ರ ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದ ಚಾರುದತ್ತನು ಹಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ದುಃಖ ಹೊಂದಿ, ಪರದೇಶಿಯಾದನು-ಎಂದು ಒಂದು ಗಾಹೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ:

ಸವ್ವತ್ಥ ಣೆವುಣ ಬುದ್ಧೀ ವೇಸಾಸಂಗೇಣ ಚಾರುದತ್ತೋ ವಿ
ಖಿಞ್ಜಲಾಣ ಧಣಂ ಪತ್ತೋ ದುಕ್ಖಂ ಪರದೇಶ ಗಮಣಂ ಚ||^{೩೯}

ಮೂಲಾರಾಧನಾ, ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ^{೪೦} ಮತ್ತು ಇತರ ಆಗಮಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಪ್ರತೀತವಾಗುವ ಧಾರ್ಮಿಕಪರವಾದ ನೀತಿಯೊಂದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಘದಾಸಗಣವಾಚಕನ 'ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ' ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಮಳೆಗಾಲದ ನದಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿ ಹರಿದಿದೆ.

ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನು, ಅನ್ಯ ಕಥೆ/ವಸ್ತುಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿಯ ನಡುವೆ, ಉದಾಹರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಕೂಡ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆಯೆಂಬ ವಿಶೇಷ ಅಂಶವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಶ್ವಘೋಷ, ಭಾಸ, ಶೂದ್ರಕರಲ್ಲಿ, ಹಾಗಲ್ಲ; ಅವರ ವಸ್ತುವೇ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಆದರೆ ಗುಣಾಧ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥಾ, ಅದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೃತಿಗಳು, ವಸುದೇವಹಿಂಡಿ-ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯೂ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ, ಆದರೆ ಅಗೌಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ, ಚಾರುದತ್ತಕಥೆಯೂ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ, ಆದರೆ ಅಗೌಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನ ಪಂಚ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ, ಚಾರುದತ್ತಕಥೆಯ ಆಂಶಿಕ ವಿವರ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ; ಇನ್ನೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥಾಭಾಗ, ಶೂದ್ರಕನ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ನಾಟಕದ ಮೂರನೆಯ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಿರುವ ವರ್ಣನೆಯಾಗಿದೆ.^{೪೧} ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ ಜೈನ

ಪರಂಪರೆಗೇ ಸೇರಿದ ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟನ ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯಾದ ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಕೃತ ಜೈನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟವನು, ಪಾನ್ನಾಟಸಂಘದ ಜಿನಸೇನ ಮಹಕವಿ: ಜಿನಸೇನನ 'ಹರಿವಂಶಪುರಾಣ' ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಚಾರುದತ್ತ ಕಥೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹ ಕಾವ್ಯ. ಜಿನಸೇನನ ಈ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಾದದ್ದು ಲೃ ರಲ್ಲಿ. ಚಿರಂಜೀವ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿದ ಹರಿವಂಶಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜಿನಸೇನನು ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಗೆ ಕದಲಿಸಲಾಗದ ಶಿಷ್ಟರೂಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾಯಃ ಜಿನಸೇನನು ವಸುದೇವ ಹಿಂಡಿಯನ್ನು ಆದೃಶವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಚಾರುದತ್ತ ಪಾತ್ರದ ರಮಣೀಯತೆಯಿಂದ ಪರವಶಗೊಂಡಿರಬೇಕು: ಅಂತೂ ವಸುದೇವಹಿಂಡಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಸುಂದರ ಪ್ರಣಯಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಅಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸಿರುವುದು ಜಿನಸೇನನ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯ ಕಾಣಿಕೆ. ಜಿನಸೇನನ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥಾವಿವರಗಳ ಚೌಕಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಬಂದ, ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ, ಕವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಯಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅದರ ಒಡಲೊಳಗಿನ ಆಶಯ ಗಳಾದಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತರುವಾಯದ ಜೈನಕವಿಗಳು ಹಿಂಜರಿಕೆ ತೋರಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ೪೩

ಹರಿಷೇಣನ ಬೃಹತ್ಕಥಾಕೋಶ ನೂರಾರು ಕಥೆಗಳ ಗಣಿ. ಉಳಿದರಲ್ಲಿ ೯೦ ನೆಯ ಕಥೆ ಚಾರುದತ್ತ ವೃತ್ತಾಂತ. ೯೩೧ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಹರಿಷೇಣನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೃಹತ್ಕಥಾಕೋಶಕ್ಕೆ ಅನಂತರದ ಹಲವು ಕಥಾಕೋಶಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ತಲಕಾವೇರಿ ಶಿವಕೋಟಿಯ ಭಗವತೀ ಆರಾಧನಾ, ಮುನಿ ಶ್ರೀಚಂದ್ರನ (೧೦೭೬) ಕಥಾಕೋಶ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿದೆ : ಇದರಲ್ಲಿಯ ಸಂಧಿ ೩೫.೯ ನೆಯ ಕಥೆ ಚಾರುದತ್ತನ ವೃತ್ತಾಂತವಾಗಿದೆ. ಉ್ಲಿ ವಣಿಜಪುತ್ರನಾದ ಚಾರುದತ್ತನು ಗಣಿಕಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಿ, ಮದ್ಯಾಸಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಕುಲನಾಶ ಮತ್ತು ಗೋತ್ರವಿನಾಶ ಹೊಂದಿದನು; ಗೋಷ್ಠೀದೋಷದಿಂದಲೂ ದುಷ್ಟಸಂಸರ್ಗದಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗಾಯಿತೆಂದ ೧೨೩ ನೆಯ ಕಥೆಯಾಗಿ ಚಾರುದತ್ತ ಸೇತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರನು ಅಪಭ್ರಂಶ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಹರಿಷೇಣನ ಬೃಹತ್ಕಥಾಕೋಶ ಮಾದರಿಯ, ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರನ (೧೧ ಶ.) ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯಕಥಾಕೋಶದಲ್ಲಿ ೩೭ ನೆಯ ಕಥೆಯಾಗಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥಾವೃತ್ತಾಂತ ೨೨ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ೪೬ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ (೧೦ ಶ.) ಸಂಸ್ಕೃತ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರವ ಕಥಾಕೋಶ, ೪೭ ಶಿವೇಂದ್ರಗಣಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ (೧೧೭೦) ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕಾಪುರುಷಚರಿತೆ ೫^೦ ಮುಂತಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ-ಪ್ರಾಕೃತ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಗದ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯಿದೆ. ೫^೧ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ೫^೨ ಪ್ರಾಕೃತ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ ಪುಷ್ಪದಂತನ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ೫೩ ಶಿವಲ ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯೇ ಹೊರತು ಕಥೆಯಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಉಲ್ಲೇಖ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಖಚಿತ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಕುಗಳಿವೆ. ಪಂಪಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಲಕ್ಷ ರಷ್ಟು ಕೂಡ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಅನುಪಲಬ್ಧ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೇ ಮೈತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸೇರಿದ್ದಿರ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ : ಟಿ) ,,ಆಜಿಷ್ಟು: ಆರಾಧನಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕಾ; ಗದ್ಯಕೃತಿ ಸು. ೮೭೦ ಖಳ' ಟಿಟಿ) (Kಂದನೆಯ) ಗುಣವರ್ಣನ: ಹರಿವಂಶ; ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ, ಸು. ೯೦೦. ಖಖ

ಹೀಗಾಗಿ ಉಪಲಬ್ಧ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ನಾವು ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು. ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುವುದು ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (೯೭೮)೫೬ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವನ ನಾಮೋಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರ, ಕಥೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ರೀತಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ (ಸು. ೧೧೯೦) ಅರ್ಧ ನೇಮಿಪುರಾಣ, ೫೭^{೫೭}ಯಣ್ಣಕವಿಯ (೧೪೪೮) ದ್ವಾದಶಾನು ಪ್ರೇಕ್ಷೆ, ೫೮^{೫೮} ಹುಬಲಿಕವಿಯ (೧೫೯೩) ನಾಗಕುಮಾರ ಚರಿತೆ, ೫೯^{೫೯} ಮೊಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿಯ ನಾಗಕುಮಾರ ಷಟ್ಪದಿ ೬೦^{೬೦}ಂತಾದ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರಿದೆ, ಕಥೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮ ಕವಿ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿರಬೇಕು. ಚಂದ್ರರಾಜಕವಿಯ (ಸು. ೧೦೨೫) ಮದನತಿಲಕವೆಂಬ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ (೧೪೪) ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೬೧^{೬೧} ಕ್ರಿ.ಕಟವಾಗಿರುವರ್ಷ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಕವಿಕರ್ಣಪಾರ್ಶ್ವನ (ಸು. ೧೧೫೦) ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣಂ ಎಂಬ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ. ೬೨^{೬೨} ಇದರ ಗದ್ಯಾನುವಾದ ಸಹಿತ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಚಾರುದತ್ತ ಕಥೆಯ ಆಕರಗಳನ್ನೂ, ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ೬೩^{೬೩}

ಕರ್ಣಪಾರ್ಶ್ವನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದ ಕವಿ ಬಂಧುವರ್ಮ (ಸು. ೧೧೬೫). ಆತನ ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ ಒಂದು ಸುಂದರ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ. ೬೪^{೬೪} ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೬೫^{೬೫} ಬಂಧುವರ್ಮನಾದ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ಅಂತರ ದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮಹಾಬಲಕವಿಯು (೧೨೫೪) ರಚಿಸಿರುವ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣಂ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕಥೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹಾರಡಿಕೊಂಡಿದೆ; ೬೬^{೬೬} ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲ ಇವೆಯಾದರೂ ಕಥೆಯ ಓಟ ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣಪಾರ್ಶ್ವ, ಬಂಧುವರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಹಾಬಲ- ಇವರದು ಮಾರ್ಗ ಸಂಪ್ರದಾಯದ

ಚಂಪೂಕಾವ್ಯಗಳು. ಬಂಧುವರ್ಮ ಕರ್ಣಪಾರ್ಥನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಮಹಾಬಲ-
ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಹುಶಃ ಕರ್ಣಪಾರ್ಥನು, ಇಂದು ನಮಗೆ ದೊರೆಯದಿರುವ
ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನ, ಕನ್ನಡ ಹರಿವಂಶಕಾವ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿರಬೇಕು.

ಮಹಾಬಲನ ತರುವಾಯ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ವೃತ್ತಾಂತ
ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವುದು ನಾಗರಾಜ ಕವಿಯ (೧೩೩೧) ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ.^{೬೭} ನಾಗರಾಜನಿಗೆ ನೇರ
ಆಕರ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಮುಕ್ಷು ರಚಿಸಿರುವ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವ ಕಥಾಕೋಶ.
ನಾಗರಾಜನೂ ಸುಮಾರು ೧೪ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಾಗರಾಜ ಕವಿಯಿಂದೀಚೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಕಾವ್ಯಗಳು, ವರ್ಣಕಾವ್ಯಗಳು
ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಚಾರುದತ್ತನ ವೃತ್ತಾಂತ ಕೂಡ ವರ್ಣಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ
ಹೇಳಿಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಥೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಷಟ್ಪದಿ ಮತ್ತಿತರ ಸಾಂಗತ್ಯ
ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಆಖ್ಯಾನ ಹೊಸರೂಪ ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಸಾಳ್ವನೆಂಬ ಕವಿ
(೧೪೯೫) ಸಾಳ್ವಭಾರತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿರುವ ನೇಮಿನಾಥಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೊಸ
ಎರಕಕ್ಕೆ ಹಾಗಿ ತೆಗೆದಿದ್ದಾನೆ.^{೬೮} ೧೭ ನೆಯ ಸಂಧಿ ಪೂರ್ತಿ, ೯೯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು
ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾಳ್ವಕವಿಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಷಟ್ಪದಿಯ ಕೊಳಗದಿಂದ
ಸಾಂಗತ್ಯದ ಬಳ್ಳಕ್ಕೆ ಸುರಿದವನು ಮಂಗರಸಕವಿ (೧೫೦೮), ತನ್ನ ನೇಮಿಜಿನೇಶಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ.^{೬೯}
ಕರ್ಣಪಾರ್ಥನಿಂದ ಮಂಗರಸನವರೆಗೆ ಮೂರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬತ್ತದ ತೊರೆಯಾಗಿ
ಹರಿದು ಬಂದಿರುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥಾಸಲಿಲದ ಒಟ್ಟು ಚೌಕಟ್ಟು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ
ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ: ಕಥೆಯ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲೂ ಒಳವಿವರಗಳಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲೊಂದು
ಇಲ್ಲೊಂದು ಏರು ಪೇರೂ ಉಂಟು. ಕರ್ಣಪಾರ್ಥ, ಬಂಧುವರ್ಮ, ಮಹಾಬಲ, ನಾಗರಾಜ, ಸಾಳ್ವ,

ಮಂಗಳರಸ ಈ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಖಂಡಕಾವ್ಯದಂತೆ ಮೈತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಚಾರುದತ್ತ ಕಥಾಪರಂಪರೆ ಬಲು ಹುಲುಸಾಗಿದೆ. ಜೈನೇತರ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾದು ಬಂದಿರುವ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸಬಹುದು:

೧. ಅಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚಾರುದತ್ತ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಶೇಷಗಳು:

ಅ. ನಾಟಕಗಳಷ್ಟೇ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ; ಬೃಹತ್ಕಥಾ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ

ಆ. ಈ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾವ್ಯಗಳಿಲ್ಲ.

ಇ. ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಈ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿಲ್ಲ

ಈ. ಈ ಕಥೆಯ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ

ಉ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶವೂ ಸಾಮಾಜಿಕದಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಪಡೆದಿದೆ; ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕವನ್ನು ದುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ; ಮೂಲ ಗುಣಾಡ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಾರದು

ಊ. ಈ ಕಥೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಗಭೀಕರಿಸಿಲ್ಲ

ಋ. ಗುಣಾಡ್ಯನ ಜಾತಿಮತಾದಿಗಳು ತಿಳಿಯದು; ಅವನ ಬೃಹತ್ಕಥಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆ ಸುದೀರ್ಘವಾ

ಗಿದೆ. ^{೭೦} ಗುಣಾಡ್ಯನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಜೆ.ಸಿ.

ಜೈನ್ ^{೭೧}

೨. ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಶೇಷಗಳು:

ಅ. ಚಾರುದತ್ತ ಕಥೆಯಿಂದ ನಾಟಕಗಳಿಲ್ಲ

ಇ. ಈ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯ. ಧೀರ ಲಲಿತ ನಾಯಕನಂತೆ ವರ್ತಕನಾದ ಚಾರುದತ್ತನ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಜೈನ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ನಾಯಕರಾದ ವಸುದೇವ, ನಾಗಕುಮಾರ, ^೨ ಧನ್ಯ ಕುಮಾರ ^೩. ಇವರ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ಕೂಡ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ೬೨ ಜನ ಮಹಾರಾಷ್ಟರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೂ ಚಾರುದತ್ತನು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಮಾ ಪುರುಷನಾಗಿ ಮಾನ್ಯನಾಗಿರುವುದೆಹನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕು.

ಈ. ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚಂಪಾನಗರದಲ್ಲಿ

ಉ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪಡೆದಿವೆ

ಊ. ಈ ಕಥೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಬಂದಿದೆ; ಜೈನಧರ್ಮದ ಹಿರಿಮೆ ತೋರಿಸಲೂ ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಅನುಭವಿಸುವ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿಸಲೂ ಈ ಕಥೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ^೪

ಅಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದಿರಲೂ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆಯಲೂ ಈ ಅಂಶವೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇದುವರೆಗಿನ ಈ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಹೊರಡುವ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಮೂಲತಃ ಒಂದು ಜನಪದ ಕಥೆ. ಗುಣಾಡ್ಯನಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಚಾರುದತ್ತನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಚಾರುದತ್ತ- ವಸಂತಸೇನಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ರೂಪಾತಿಶಯವನ್ನೂ, ಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲಿ ಆಕೆ ತಳೆದ ಅನುರಾಗದ ಆಳ-ಅಕುಟಿಲತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತ

ಜನಪದಗೀತೆ ಕತೆ ಲಾವಣಿಗಳು ಪ್ರಾಕೃತ ಜನಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕು; ಅದಕ್ಕೆ ಗುಣಾಡ್ಯನೂ ಶಿವಕೋಟಿ, ಸಂಘದಾಸಗಣಿವಾಚಕ ಮೊದಲಾದವರೂ ಒಂದು ಮೌಲಿಕವೂ ಸ್ಥಾಯಿಯೂ ಆದ ಸ್ವರೂಪ-ಸ್ಥಾನ ನೀಡಿರಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯ ತೋಂಡಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಇಂಥ ಒಂದು ಕಥೆ ಪ್ರೌಢ/ಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಿಶೇಷ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಿದೆ. ಪರಿಮಿತ ಆಶಯವೊಂದನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಈ ಕಥೆ ಶಿಷ್ಟಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕ ಹೊಕ್ಕಮೇಲೆ, ಹಲವು ಲೇಖಕರ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ವಿಸ್ತಾರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಮೈತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಈಗ ಭಿನ್ನ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ಪಾಠ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸುವಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.²⁸

ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಈಗ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವಂತೆ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಬಹುದು. ಪೈಶಾಚಿ ಭಾಷೆಯ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸುವ ವಿದ್ವತ್ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ. ಅಲೌಕಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಮಣ್ಣಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವ, ಪತಿತ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿಸಿ ಅನುಕಂಪೆ ಸಿಂಪಡಿಸುವ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದವರಿಗೆ ಈ ಕಥೆ ಅವನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಕಾರ ತಳೆಯಿತೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹುರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಷ್ಟುಂಬಕವಾಗಿ ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ನೆರಳಾಗಿ ಅರಳಿರುವ ಅನಂತರದ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಚೆಲ್ಲವರಿದಿದೆ.

ಲಭ್ಯವಾಚ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಚಟುವಟಿಕೆ ಕಾಣುವುದು ಭಾಸನ (ದರಿದ್ರ) ಚಾರುದತ್ತದಲ್ಲಿ; ನಾಲ್ಕಂಕದ ಈ ಕಿರುನಾಟಕ ಅರೆಮುಗಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರೂ ತನ್ನ ಸರಲತನದಿಂದ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ; ಈ ಅಪೂರ್ಣ ನಾಟಕ ಚಾರುದತ್ತನೂ ಅಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವನು ಶೂದ್ರಕ; ಇಂದಿಗೂ ಅವಾಚೀನವೆನಿಸುವ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕಕ್ಕೆ ಚಾರುದತ್ತನ ಪಾತ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯೊಂದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ರೂಪಗೊಂಡಿರಬಹುದೇನೋ ಎಂಬ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಕಥೆಯ ನಡಿಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲಿಂದ ಜಿಗಿಯುತ್ತಾ, ಮಣ್ಣಿನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ನೆಲಬಾನುಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ^{೭೬}

ಜೈನ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯ ಪರ್ವತಪಂಕ್ತಿಯ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯೂ ಗಣ್ಯ. ಗುಣಾಡ್ಯನೂ ಜೈನ ಅಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಈ ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿರಬಹುದು: ಶಿವಕೋಟ್ಯಚಾರ್ಯನ ಮೂಲಾರಾಧನೆಯಂಥ ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೃತಿಯಲ್ಲೇ ಚಾರುದತ್ತನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಷ್ಟೂ ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿದ ಗಾಹೆಯಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ವಸುದೇವಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಗುರುತುಗಳಿರುವುದನ್ನು ಶ್ರೀಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ, ವಸುದೇವ ಹಿಂದಿಯ, ಮೂಲಾರಾಧನೆಯ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಪದ್ಧತಿಗೆ ತಿದ್ದಿದವನು ಜಿನಸೇನ ಕವಿ.

ಪುನ್ನಾಟಸಂಘದ ಜಿನಸೇನನು ತನ್ನ ಹರಿವಂಶಪುರಾಣ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತ ವೃತ್ತಾಂತ ಪುಷ್ಟವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವವರೆಗೆ ಆ ಕಥೆ ತನಿಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಬೃಹತ್ಕಥೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜೈನ ವಸುದೇವಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉದಯನ, ನರವಾಹನದತ್ತರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಗೆ ಗೌಣಸ್ಥಾನವಿದೆ; ಅದು ನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಚರಿತೆಯ ಭಾಗವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೇಮಿನಾತಚರಿತೆಯೊಳಗೆ ಈ ಚಾರುದತ್ತನ ಕತೆಯನ್ನು ಬೆಸುಗೆಹಾಕಿ ವಜ್ರದ ಲೇಪಹಚ್ಚಿ, ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಸಾವಯವತೆಯಿಂದ ಮರು ಎರಕ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದ ಮಹಾಕವಿ ಜಿನಸೇನ, ಅದುವರೆಗೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ತೇಲಿ, ಕೈಕಾಲು ಪಡೆದು, ತೋರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಈ ಕಥೆ ಮಹಕವಿಯನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು ಕಥೆಯೊಳಗಿರುವ ಸೊಗಸುಗಾರಿಕೆ. ^{೭೭}

ಚಾರುದತ್ತ ಶ್ರೀಮಂತ, ವರ್ತಕ, ಸುಂದರಾಂಗ, ತರುಣ, ಶೀಲಸಂಪನ್ನ, ತುಂಬ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಭಾವದವ. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವು, ಸ್ನೇಹವಂತಿಕೆ, ಕಲಾಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದುವು. ಇಂಥವನನ್ನು ಗಣಿಕೆಯೊಬ್ಬಳು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಅವನ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಅನುರಾಗ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಆರಾಧಿಸಿದಳು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನೂರುಮಾರು ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದ ಚಾರುದತ್ತ ವಸಂತಸೇನೆಯ ರತಿಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಪ್ರಪಂಚ ಕಾಣದಾದ. ವೇಶ್ಯಾಗೃಹದಿಂದ ಅರೆಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವನ ಬಾಳು ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಏಳುಬೀಳುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನಜೋಕಾಲಿ ತೂಗಾಡುವುದನ್ನು ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳು ರಂಜಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿವೆ. ವರ್ಗತಾರತಮ್ಯ, ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯ, ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ -ಮುಂತಾದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಕಥೆ ಕಾಲ ದೇಷ ಜನಾಂಗ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ ಪಡೆಯಿತು. ²⁵

ಕನ್ನಡದ ಜೈನಕವಿಗಳೂ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನ ಹರಿವಂಶ, ಕರ್ಣಪಾರ್ವನ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ, ಬಂಧುವರ್ಮನ ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಹರಿಹರ ಮಹಾಕವಿಯಂಥವನು ಕೂಡ ಆ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲುಹಣನನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಾರುದತ್ತ-ವಸಂತಸೇನೆಯರು ಮಲುಹಣ ಮಲುಹಣಿ ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಜೈನಪರ ಕಥೆ ಶಿವಪರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಜನಪದಕಥೆ ಯೊಂದು ಶಿಷ್ಟಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕ ಹೊಕ್ಕು ಜೈನ -ಶೈವ-ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ ರೀತಿ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ. ²⁶

ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ. ಗುಣಾಡ್ಯನ ಬೃಹತ್ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯದೇವತೆ ಕುಬೇರ-ಧನದ. ಜೈನಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚು

ಪಾತ್ರಗಳು ವಣಿಜರು. ವರ್ತಕರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ನಿಧಿಗಳೊಡೆಯ ಕುಬೇರ. ಜೈನರ ೨೦ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮುನಿಸುವ್ರತನ ಯಕ್ಷನ ಹೆಸರು ಕುಬೇರ. ^{೯೦} ಚಾರುದತ್ತ ವರ್ತಕಶ್ರೇಷ್ಠ !

ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಕಾಲದಿಂದ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದವರೆಗೆ ದೇಶವಿದೇಶ ಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ವೇಷಾಂತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಅರೇಬಿಯನ್ ನೈಟ್ಸ್ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿಂದಾಬಾದಿನ ನಾವಿಕನ ಕಥೆಗೆ ಮೂಲ ಈ ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ. ಇದರ ನವೀಕೃತ ರೂಪವೇ ದೇವದಾಸಿನಾಟಕ: ಚಾರುದತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ಸಖಾರಾಮ, ವಸಂತಸೇನೆ ತಂಗಿ, ಚಾರುದತ್ತನ ಗೆಲೆಯ ಇಲ್ಲಿ ನಾಜೂಕಯ್ಯ, ವಸಂತಸೇನೆಯ ತಾಯಿಯ ಬದಲು ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನ ಪಾತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ಮೂಲ ಆಶಯ ಸತ್ಯ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚಾರುದತ್ತನ ಕಥೆ ಎರಡುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಮಾನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಬೆಲೆದು ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ವಿಕಾಸದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನೂ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಾವು. ಈ ಕಥೆಯ ಮೂಲ ಚೂಲಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮೂಲ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಡಾ || ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಜೈನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಇತ್ತೀಚಿನ ಉತ್ತಮ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥ 'ವಸುದೇವಹಿಂದಿ' (೧೯೭೭) ಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಕರ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜೆ.ಸಿ. ಜೈನರ ಕೃತಿಯ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮಾಹಿತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿವೆ. ^{೯೧}

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ವಿಪುಲ ಸಾಮಗ್ರಿ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದ ಸರಿಯಾದ ಪರಿಚಯ ಕನ್ನಡೇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಆಗಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ಇಮ್ಮೊಗನಾದ ನ್ಯೂನತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ: ೧. ಸಮಾನ

ವಸ್ತುವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಿವರಣೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅಸಮಪಞ್ಚಕವಾಗುತ್ತದೆ; ೨. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯವಾದ ಸ್ಥಾನ-ಪುರಸ್ಕಾರ ಪ್ರಚಾರ ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡೇತರ ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲ ಕನ್ನಡದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅನುಬಂಧಗಳು